

PREMI DE LA COPA

De la vida d'en Joan Franch

(FRAGMENTS)

Com fallida esperança de l'amor.

FREDERICH RAHOLA

I

HORES D'ANYORANSA

En Joan Franch, llegint per tercera volta la targeta que'l criat acabava d'entregarli, tractà de fer memoria d'aquells noms que no li eren desconeguts.

... ¿Roda? ... ¿Roda? ... ¡Ah! ara hi queya. Aquexa senyora qui's presentava al despaig del cèlebre advocat no podia esser altra que la esposa d'en Gabriel de Roda son antich company d'estudis. Y de cop, en Franch evocà la figura elegant y simpàtica, el bigotet ros, l'ayre ardit y conqueridor, els ulls manyachs y la riulla lleugera d'aquell bon vivent d'en Roda al qui desde tants anys havia perdut de vista.

Y mentres en Pons, el vell passant anava posant devant seu les fulles a firmar, tot un ahir de juvenesa se precisà en detalls entorn de la memoria d'en Roda.

Aquest s'havia casat un any abans qu'en Franch qui havia estat un dels testimonis de les noces de la rica pubilla olotina, filla de viuda pagesa, conquistada en la febre estiuenca d'una festa major de la montanya catalana.

¡Oh! còm recordava en Franch una gentilíssima figura de donzella tota encís y frescor, en quals ulls semblava reflectarse l'incomparable blau d'aquelles llunyanies, entre les qu'havia nascut! Les galtes rosades, els cabells voleyadors sota les antigues randes y les flors de tarongina, el còs vincladis, encongit y com un poch las, dintre'ls reflexes de son vestit de núvia. De tota ella semblava despentes, com un perfum de flor tot just esclatada, quelcom de tan ingènuu, de tan rendit y amorós, que un hom se'n sentia encantat y corprès alhora.

La paraula «malaguanyada» havia passat com un núvol en les clarors d'aquella festa que lligava la filla dels hisendats olotins al descendent d'aquella nissaga de nobles tarragonins arruinats y pretenciosos.

Seguia la memoria d'en Franch essentli fidel... y mentres la seva ploma, d'esma, trassava les enèrgiques firmes, una darrera l'altra, recordava qu'en els primers temps de casats, a n'en Roda y a la seva dòna, que solien residir en les hisendes de la pubilla, se'ls veyia tot sovint rumbejar per Barcelona, ell sempre simpàtic, lleuger, tronera y decidit, ella ab son posat d'adoració y de somni. Aprés, en Roda havia anat venint sol, y en Franch, apartat dels antichs companys, entregat als afers de la carrera, l'havia anat perdent de vista... Algun cop, per etzar, sentia esmentar el nom d'en Roda a propòsit de disbauxes, de dònes, de jóch: mes no l'havia tornat a veure may més; y absorvit per una vida bon xich febroso d'advocat de fama, pera els seus càrrechs oficials, havia acabat per oblidarlo fins a n'aquell instant en que trucava a la seva porta l'esposa del antich company de juvenesa.

Vint anys, casi, havien passat, mes quan hagué entrat la senyora anunciada, en Franch la reconegué.

Guardava encara aquell posat tímit, ingènuu y rendit qu'era molta de sa gentilesa d'altre temps, y en les linies de son trajo senzill y fosch lo seu còs servava gracies de donzella. Sota el capell en el que unes ales d'aucell posaven discrets reflectes esmeragdins, els cabells voleyadors eren com una bromera suau y daurada. En Franch fou frapat de retrobar encara tanta juvenesa en aquella dòna qui s'avansava a passos lents, vers ell, per la catifa molsuda. Y entre aquelles parets tan altes, vestides de riques llibreries, en la bella y severa estansa en la qu'entrava la llum acariciadora y agrisada al través dels estors de guipurs bruns, semblava més petita y més graciosa y més encongida.

Dret entre la taula y l'admirable copia del Crist de Velàzquez que feya de plafó a la arrogant figura, en Joan Franch la rebé ab paraules acullidores fetes més amables y més caldes per aquella sa veu incomparable, serena y atrayenta, que feya tan vibranta la eloqüència del gran orador.

Aviat hagué vensut l'encongiment de la dama; y als pochos instants, aquesta, el gentil còs, com perdut en l'ample silló de vellut, al altre costat de la taula, el vel alsat sobre'l sostre qui aparexia aleshores més marcit qu'envellit ab ses tràgiques comissures entorn de la boca pàlida,—exposava a n'en Franch, commosa la veu, el motiu dolorós qu'allí l'havia portada.

L'advocat, apoyat en la taula, acariciant ab aquell moviment que li era habitual sa bella barba ondejada, tota agrisada ja com els polsos, anava escoltant, silenciós, el descapdellament d'aquella banal y punyenta historia de desencants, desamor y traydoríes. L'esposa a poch a poch abandonada en les montanyes nadiues, els fills pujats sense paternals sollicituts, els cabals malversats, la hisenda perduda. Y finalment... la fugida d'ell jen quins moments, Senyor!...

Havia sofert molt, molt, ella qui havia estat sempre tota fé y tota amor, tota resignació y tota esperansa!

¡Còm havia pagat son rendiment, aquell home a qui confià la ditxa de la seva existencial!

Ell, sempre ausent de la rienta vila montanyenca, hont l'ambient honrat, plàcit y sever deya que l'ofegava y emmalaltia. Y s'havia donat a córrer món, dexantla, a ella sola, cuydar l'hisenda y pujar els fillets. N'havien tingut sis,—y dient axò, la pobra dòna baxava'l cap com sota una vergonya d'amor,—sis; dos eren morts petitets, en ausencia del pare, y un altre no n'havia estat ni conegut.

Oh! quín càlzer d'amargor el que li havia reservat la vida! Sola, sense germans ni parents, ni consellers ni amichs, la seva existencia havia estat sempre la d'una reclosa en la casa payral,—un poch allunyada de la vileta nadiua, en les riberes del Fluvià,—ignorantho tot. Tot; fins feya pochs dies, en que l'havia sorpresa, punyintla, l'avís de l'embarch de la payral masia. Era la derrera de les finques que havien constituhit son rich patrimoni de pubilla; en ella s'havia refugiat feya cinch anys, pera que'ls noys poguessin estudiar a ciutat...

Aquella hisenda de la que poch a poch s'havia la usura emportat les millors terres, qui durant dues centuries havia vist néixer sos avant-passats...

....Si! sí! Tenia rahó en Joan Franch! Ella havia viscut massa allunyada de tot, massa refiada. Mes équi l'ensenyà a lluytar en la vida? Ningú may, sinó a obehir, a esser piadosa y casta, a brodar, a cuydar dels afers de la casa. Ah! No era seva tota la culpa, nò! Ademés, l'havia estimat tant, ella, al seu Gabriel! ¡Quí podia pensarse!

Al morir sa mare, viuda encara jove, ella l'havia fet amo de tot lo seu, al seu marit. ¿No era tot dels fills dels qu'ell era pare? Donchs équi millor qu'ell podia vetllar per llur pervindre?...

Sí! sí... Cert. Mes équè sabia ella, la pobra, d'administrar cabals ni hisendes, si als set anys l'havien tancada en un colegi de monges del que n'havia exit als setze, pochs mesos ans de casarse?... La mare, feble, y ella enamorada... ¡en Gabriel semblava tant bòl! Ademés... Ella no havia pogut fer altra cosa que adorar, rendida-

ment, aquell home que se li apareixia com d'una rassa més refinada que la seva, cuydar dels dintres de la casa y pujar cristianament els fills que Deu li enviava.

Però'l cop havia estat formidable. Cregué morir, donchs alhora del embarch, havia sabut que'l seu marit, desde París hont feya mesos vivia al costat d'una dòna trobada al etzar d'una disbauxa, havia marxat ab ella a Amèrica, emportantse'ls derrers diners obtinguts ab la derrera hipoteca.

Y ella, aleshores, després de tornar en sí, havia seguit els consells d'una bona ànima amiga, y recullint tot lo que havia pogut, de papers, d'escriptures, de cartes de *pago*, de documents, s'havia determinat baxar a Barcelona, a veure si un home de lleys sabi, honrat y bondados podia salvar quelcom d'aquell desastre en que s'ensorraven sos fills.

¡Sos fills!... ¡Ab quina eloqüencia adorativa la pobra dòna se posà a parlar d'ells a n'en Franch!

Els dos noys grans estudiant el tercer any de Dret, l'un; el segon curs de Medecina, l'altre; bons, seriosos, aplicats, plens de dalt y d'intel·ligencia. Les nenes... dolcíssimes criatures, orfes de besos paternals!... Y après, ab una confusió que li rosava el front y les galtes, y l'embellia infinitament... la nova desgracia!...

(¡Ah!... Quina trista cosa, aqueixa que semblava a n'en Franch un sarcasme! Ne deya desgracia, aquella dòna... de lo que hauria estat pera el qui l'escoltava la més gran de las ditxes!)

Desgracia, sí! Mes, què fer, si axis Deu havia permès que succehís? Perque ja no li restava dubte. Ell, el seu marit, havia passat una setmana en la hisenda, feya cinch mesos, pera arreglar sense qu'ella en sospités res,—lo de la hipoteca. En Roda li havia parlat d'un gran negoci, d'una empresa qu'havia de ferlos richs altra vegada, d'un aprofitament d'aygües... ¡qué entenia ella d'axò! Havia estat tendre y amorós, y avuy... avuy... un altre fill feya son camí de vida vers la llar incerta: un fill qui segurament may conixeria a son pare!

Les darreres paraules se trencaren en un sanglot. En Franch sentia l'emoció bàtreli en els polsos, al unísson d'aquell dolor inmens. Y aquell cor seu, vessant de tendresa y d'anyoransa pera el fill *tant desitjat y may vingut*, sofrí d'una manera indefinible en el recort d'aquells vint anys passats al costat de la esposa bella y amant, sense que haguessin granat llurs besos d'amor, els més esperansats y els més ardents!

¡Vint anys!... Li semblava encara mentida a n'en Franch, el no poguer esperar-la més la gloriosa anunciació del fill en les entranyes benehides d'aquella dòna qui's deya Esperansa!...

¡Vint anys d'inútils debers, d'estèrils abraçades! Vint anys durant els que a llur voltant havien vist florir tants bressols en llars menys dignes y menys amoroses que la seva! Vint anys esperant la claror d'una riassa d'infant, en aquella casa que la fortuna y la gloria afavorien!...

Y tot d'un cop, devant d'aquella dòna qui plorava d'angoxa y de temensa al esmentar vergonyosament sa maternitat, en Franch se sentí invadit per una gran onada d'odi y de rencia envers aquell home, sortós sembrador de vides, creador inconscient d'uns fills pera 'ls que ni un sacrifici feya de sa existencia d'egoistes plahers, y que sinistrament despullava de lo que'ls pertanyia.

La mà bruna, ampla y ferma del advocat, en la que hi brillava l'or del anell nupcial, seguia acariciant nirviosament la barba argentada, ò's passejava per el noble front com pera desemboyarlo. Una infinita amargura, may tan intensament sentida, s'anava apoderant de la voluntat d'aquell home fort. Una revolta qual violencia li costava dominar, s'alsava en tot son esser, contra lo creat y lo increat.

Y tot ell vibrava vers els sublimes misteris de la vida, y li pujava a la gola una ansia folla de cridar y de malehir contra la injusticia que talment sembla presidir a determinadas existencies.

En tant, la veu trista y dolça seguia son relat de dolors, de rienda y d'enganys; y expressava tràgiques temenses pera el pervindre.

Mes en Franch, apenes l'escoltava... Son esperit era ben lluny, ansiós d'esbrinar misteris...

Quan la mampara s'hagué clòs silenciosament darrera d'aquella dòna feconda y dolorosa, en Franch, prop del dintell restà dret, els ulls sense esguart, com ubriach d'amargura, tot ell fet un dolor intensíssim.

En mitx d'aquella sala de treball, severa y superba ahora, la figura arrogant del advocat se dressava, alta y vigorosa, en plè vigor de maturitat. La testa de nobles línies, els cabells bruns, argentats en els polsos, la boca fresca y sanitosa de llabis molsuts prometedors de bondats y de besades voluptuoses; els ulls foscos, guardant misteriosos efluvis d'inconegudes tendreses, les espatlles amples, el pit franch, tot, en aquell home'l feya aparèixer en fortalesa y hermosor varonil, com el creador d'una rassa de plansons sanitosos; tot ell era com una admirable soca, tota forsa, tota dretura y sanetat.

Anant vers la taula de treball, l'esguart d'en Franch se posà en la nota blanca d'una deliciosa escultura, posada devant d'un dels balcons, sobre un pedestal de roure. Un bust alabastrí de dòna somrienta y serena, donant el pit a uns llabis d'infant.

Sospirà y assentantse devant del munt de papers que li havia dexat la dissortada, ls apartà a un costat, y com pera fugir d'aquella obsessionant tristesa, obrí'l llibre qu'un poeta amich li havia remès poques hores abans, y que allí, sobre sa taula esperava un rar moment d'atenció.

L'obrí pel mitx, sense esma, y sos ulls llegiren les punyentes, les inesperades estrofes:

«¡Oh fill del nostre amor que no has vingut
ab tot y tant com fores desitjat!
En lo meu pensament sempre has viscut,

cada nit en mos somnis t'he somniat.

.....
 Semblant al niu que no ha tingut moxons
 roman en nostra llar ton bressol buyt
 mentres nos consumim com els tions
 del arbre qu'han tallat per no fer fruyt.»

Un gran sanglot li esquexà la gola, y amagant el rostre entre'ls brassos qu'entornaven el llibre com en una abrassada, plorà amargament sobre aquell dolor ab que'l seu, tan íntimament, s'agermana.

.....
 Una hora més tart, serè com de costum, entrava en Joan Franch en la saleta hont sabia qu'en aquella hora la seva muller solia cosir prop del balcó.

La tarde era a mitx caure, y per les portes-finestres, obertes sobre'l jardí, entraven aromes lleus y remors d'abrilada. A baix, la primavera frisava en els capolls a mitx descloures y en els nius a mitx construir; y uns canaris saltant com gotes d'or entre'ls fils argentats d'una luxuosa gavia, cantaven alegres en llur transparent presó de la terrassa.

Prop d'ells, y assentada en una cadira baixa devant d'una tauleta de cusir coberta de roba blanca, l'Esperansa treballava, la testa de línies correctes y de cabells rinxolats, inclinada sobre la feyna.

Al ohir els passos del seu marit, alsà vers ell els ulls bruns, y un somriure carinyós li desplegà'ls llabis

—¿Te'n vas?—preguntà veyentli el capell a la mà.

—Sí. M'han cridat del Ateneu: hi hà Junta.

—Ja he sentit el *teléfono*.—

Y's posà dreta, acostantse a n'en Franch. Semblava ben be sa parella, alta y hermosa d'una bellesa clàssica, tota correcció y serenitat, els flanchs y el pit turgents sota la túnica color de viola pàlida, com sota el peplum d'una matrona romana.

—¿Per qué t'axeques?—digué en Franch...—veig que tens feyna.

—¡Cal rès: m'entretinch y no porta pressa. Figúrat! Son giponets y bandoles per les paneretes de l'Obra de les mares pobres... Lo de sempre.—

La veu de l'Esperansa era clara y tranquila, sense emoció marcada, mes quelcom en ella era emprès com de una definitiva resignació.

Acompanyà al seu marit, com sempre, fins a la porta, canviant ab ell el bes de despedida que'ls era antiga consuetut. Era aquell bes, casi sempre serè com una amistosa estreta de mà, sovint diferent; may amarch.

Mes aquella tarde, quan l'esposa hagué reprès sa pietosa tasca prop de la finestra oberta sobre'l jardí aponcellat, quelcom d'estrany, com un neguit que s'iniciava, passà per son pensament. Allò fou breu com el vol de l'oreneta que creuà devant la gavia vessanta d'armonioses trilles.

—¡Manies!—murmurà la esposa.

Y clavant l'agulla en l'entornada d'un giponet d'enconxat, la seva veu, encara fresca y jove, comensà a cantar una non-non de la terra:

En el bressol que branda
 hi hà un infantó,
 hi hà un infantó;
 sos ullets de violeta
 clou y desclou,
 clou y desclou...

II

HORES DE REVENJA

El cop havia ferit de dret. En les poderoses y honrades mans d'en Joan Franch, el paperot tremolava com fulla agitada per les primeres bufades d'un vent de tempesta, y dels llabis irats anava a exir per primer cop de la vida, una paraula brutal, malehidora, qu'un llampech de rahó transformà en un «¡miserables!» violent y breu com una xurriacada.

El front se contragué ab dolor y les mans refregaren la fulla impresa com pera anorrearla. Els ulls fulguraven d'indignació continguda, fins que per ells passant la claror d'una resolució presa sobtadament, el dit del advocat se posà en el botó d'evori del timbre elèctrich.

S'obrí la mampara y aparegué un passant de figura juvenil y simpática.

La veü d'en Franch trasmudada exclamà al vèurel:

—Nó! Tu nó; que vingui en Pous.—

El jovenet, poch fet a n'aquesta acullida, semblà sobtarse, alhora qu'un núvol d'inquietut obscuria la serenitat de son front, mentres murmurava:

—¿En Pous?

—Sí, Gabriel,—respongué l'avocat procurant endolcir son accent. Es a n'ell qui necessito en aquest moment.—Y'l jovenet, asserenat, se retirà.

—Ségui,—digué en Franch al nou entrat senyalantli una cadira devant de sa taula.—Escólti: vostè, Pous, que sempre ha es-

tat ficat entre periodistes, ¿podria dirme d'hont es aquest immon retall que m'ha estat remès pel correu interior?—

Y sota'ls ulls del antich y fidel escriptent, posà'l paper rebregat y un *sobre* vulgar en que la seva adressa era escrita a màquina.

En Pous senti com una flamarada en el rostre. L'havia llegida feya tres ò quatre dies ja, aquella infamia; mes, com tantes altres vegades, cregué que no arribaria a conexasa del seu principal, el qui may posava'ls ulls en el setmanari d'escàndol y *chantage*, vergonya de la ciutat culta.

—¿Qué me'n diu d'axò?—afegia en Franch.

—Ja ho sabia, —respongué en Pous apartant els paperots ab la mà.—Emperò vostè, D. Joan. no pot donar importancia a lo que diu *El Brujo*... Tothom sab que viu de *chantage*... ningú li fa càs...

—Déxiho córrer! Segons sembla, no es aquesta la primera vegada que s'ocupa de mí... M'agradaria saber si es ab el mateix motiu.

—¡Cal no senyor!... Coses de la política, dels seus càrrechs... Crégui, D. Joan, no val pas la pena de que...

—¿Que no val la pena, diu? Jo crech al contrari, que'ls qui redacten aquest paperot necessiten un escarment un xich sério. Per lo que a mí toca, m'encarrego del qui ha escrit aquesta immondicia... Te vostè idea de qui pot esser?—

De temps conexia en Pous la ploma incisiva y l'estil pretenció d'aquell qui redactava la secció de *Misterios al sol* firmada ab el nom del setmanari. De primer impuls volgué manifestar ignorancia, mes en el front y en els ulls d'en Joan Franch, s'hi llegia tanta resolució que'l passant cregué inútil fingir.

—Axò,—digué,—axò... pera mí, es escrit d'en Garcia; de l'Enrich Garcia Pallardó qu'haviem tingut aquí en el despaig... ¿se'n recorda? Conech el seu estil y sé qu'ell firma *El Brujo* en el setmanari d'aquest nom. Emperò, jo'l veuré, D. Joan... sí; encara que desde qu'es fóra d'aquí y escriu en aqueix paperot, no m'hi tracto apenes, ò millor dit gens; ab tot, li parlaré y l'obligaré a rectificar. Déximho per mí.

—Al contrari, Pous. Li demano... es més: li exigexo que no intervingui en aquest assumpte. Es cosa meva, moltes mercès! Sols li encomano que... qu'en Roda no tingui esment d'aquesta vergonya. ¡Pobre xicot! quína pena fora la seva!

—Pèrdi cuydado. Tampoch llegeix may aquestes publicacions, Ni crech que ningú s'atrevis...

—Millor! Emperò convé estar alerta y compto ab vostè. Y ara: ni una paraula de tot axò, aquí, ni fòra d'aquí. —

¡Es a dir qu'allò era d'en Garcia!... El creya migrat, mes no tan villà. ¡Quanta baxesa! ¡Quanta miseria moral en aquell home!

Dos anys enrera, pera atendre a una recomanació de compromís, en Joan Franch l'havia admès en son despaig com escrivent, adonantse al cap de poch temps de que no servia pera un *bufet* com el seu. Inteligent, relativament culte, no li agradava 'l treball ni la disciplina. Solia arribar sempre tart, ò mancar a la feyna. Adonat a vicis y sense gayre sentit moral, la seva existencia era un misteri. Se deya solter, y's feya adressar la correspondencia al despaig perque menjava al restaurant y dormia, segons ell, hont li venia be. Sempre ben vestit, elegant y perfumat, monocle al ull y gardenia al trau, xarrayre, mofeta y tronera, no s'havia guanyat les simpaties de cap company, ans al contrari. L'advocat, després de soportar uns quants mesos l'heterogènia presencia del gazetiller, a causa del compromís d'amistat qui li havia fet acullir, aprofità un afer en el que en Garcia no havia mostrat la deguda delicadesa, pera despedirlo.

Recordava que en aquella ocasió el passant havia tractat de fer pressió en lo seu ànim invocant els perjudicis d'aquell *despido* pera la carga d'una nombrosa familia. Mes, el lletrat, conexedor de les mentides d'aquell home, posantli en les mans una mesada, li pregà que no tornés a acostarse més per allí.

Havia passat més d'un any d'axò, y en Franch feya memoria que al cap de poch temps, al exir d'un banquet polítich que s'ha-

via perllongat fins a altes hores de la nit, l'havia tornat a veure sopant en aquells salons del restaurant en boga, en companyia de coneguts *vividors* y de damiseles sorolloses.

Al passar en Franch y sos companys prop del alegre *grupo*, la veu d'en García s'havia alsat com seguint una conversa de broma ab sa esclatant vehina, pronunciant ab intenció maligna aquestes paraules banals: «Jo soch axí: qui me la fà, me la pagarà.»

Era ell jes clar! l'autor d'aquella revenja traydora, ell, el miserable, qui ab sa ploma venuda tractava d'enllotar un dels fulls més ennoblidors de la vida d'en Joan Franch, l'home honrat!...

¡Pobra Esperansa!... ¡Pobra Dolors! Si elles sabien allò! ¡quanta pena en tindrien! Era cert qu'ell, en Franch, havia protegit la dissortada familia qu'un marit indigne, pare sense entranyes, havia arruinat y abandonada après. Cert qu'ell havia conseguit salvar de mans de vils usurers un bossí de pà pera ells, y havia pres al seu costat aquell excelent Gabriel, el fill gran del antich company, pera ajudar-lo en sa carrera. Cert també que l'Esperansa y ell havien estat els padrins d'aquella menuda, graciosa y fresca com una poncella que'ls omplia el cor d'alegría, y la casa, totes les tardes, de son garlar gentil y de ses rialles de plata, la que'ls acaronava ab manyagueries de gateta, y aclaría llur soletat ab els seus rinxos d'or, ses mirades de violeta, tota gracia y tota encís.

Sí. Tot axò era cert. Y la indigna ploma, contant aquexa historia, el feya a n'ell quelcom de més íntim de la petita Esperaneta, que no pas el padrí; y de la noble y digna afecció que lligava la esposa estèril a la muller feconda, l'abgecte cronista'n parlava com d'un vergonyós consentiment.

... Ah!... Y encara en Pous li aconsellava que ho dexés córrer! Impossible! impossible! Ans al contrari, considerava un dever de la seva conciencia donar un correctiu al indigne difamador.

* * *

Allà, al extrem del carrer d'en Villarroel, prop de la Universitat industrial, en Joan Franch baxà del cotxe. En aquella barriada encara interminada, li costà un xich trobar la casa que cercava, qual número no havia pogut obtindre'l criat en la redacció d'*El Brujo*.

Ab tot, acabà pera trobar la casa. No hi havia porters, y un exàm de criatures s'empenyien entrant a una escola de pàrvuls.

En Franch determinà adressarse a unes dones que se'l miraven desde la porta d'una revereria:

—¿Podrien donarme rahó del senyor García Pallardó?—

No conexien aquest nom; mes al iniciar l'advocat les senyes personals del qui cercava, una d'elles, la qui semblava mestressa de la botiga, exclamà:

—Ah! Vol dir el qu'escriu pels diaris ¿oy?... Donchs, sí senyor, es en aquesta casa, tercer, tercera.—

Y tombantse vers les altres dones afegí:

—Demana al marit de la senyora Anita.—

Tement una confusió, en Franch anava a protestar fent presenta la solteria del seu ex-escrivent, quan la bona dona senyalant-li una noyeta que s'atansava a la botiga ab una ampolla buyda de llexiu en les mans, li digué.

—Miri, aquí té una de les seves nenes... Aniteta, vés aquest senyor que demana el teu papa.—

En Franch guaytà la criatura, y en el rostre brú, d'ulls negres brillants, en la cabellera cargolada y espessa, revegè'l seu antich passant. La carona anemiada s'alsà vers el desconegut, sorpresa y com un poch alarmada.

—El papa es fòra, però a dalt hi hà la mama.—

En Franch reflexionà uns segons; mes, com prenent de sobte una resolució, respongué:

—Pujaré a esperarlo.—

La escala era bruta y concorreguda, com d'una casa de vehinat. L'advocat la pujava lentament, darrera la nena, entre rencuníós y interessat per lo qu'anava descobrint de la existencia misteriosa del elegant gazetiller. Sa mà, coberta del pulcre guant, no gosava posarse en la barana qu'havía estat argentada, ab la patina de luxe fals que afecten tantes cases barates del axample barceloní.

En el replà de quatre portes, una d'elles era oberta; y desde'l dintell d'aquesta la nena cridà:

—Mama! Mama, surti, que hi hà un senyor que demana.—

Se sentiren xiscles d'infants y corredisses, y en el rebedor esquitit y humil, mitx a les fosques, aparegueren quatre ò cinch criatures, més que modestament vestides, semblantes totes a la introductora d'en Franch.

Al veure aquest, tornaren a escaparse endins del pis, y aleshores la noyeta feu entrar l'advocat en una saleta devantera d'una alcoba closa ab vulgars vidrieres glassades.

Restat sol, en Franch passà revista a n'aquella estansa d'una desconsoladora banalitat, ab sa migrada alfombreta devant del sofà cobert de pesses de roba d'home, ab els seus mobles deslluïts, de tapiceria barata, desferres d'un temps que may degué esser de ben estar ni de bon gust.

En les parets, fotografies de celebritats del genre infim, y d'algun capitost del intelectualisme local, y presidint aquexes y aqueles, un gran retrat al carbó d'en García, de frach y corbata blanca, monocle al ull y, com sempre, gardenia al trau, el front un xich desguarnit, y'l seu posat de cinich elegant.

Pera evitar aqueixa vista que li tornava a encendre les sanchs, en Franch s'atansà al balcó; y a través dels visillos de coloraynes, guaytà al defóra. Donava a una galeria plena de sol hont s'axugaven camises d'home y roba de criatura.

A un extrem, d'esquena s'hi veyia una dòna esbandintse'ls braços en un safretget. El còs aparexía descotillat y magre, y en la nuca brillaven al sol les opulents trenes negres com troques d'a-

tapahida seda. A un moviment de la dòna, tement esser vist, en Franch se feu enrera. Altra volta ohí passos, veus y renys a criatures; se tancaren y obriren portes, y al fi, aparegué en la saleta una dòna d'aspecte humil, jove y encara agraciada, ab tot y sa gran magror. Venia temerosa y sorpresa, poch feta, per son posat, a visites d'aquella lley; y apenes hagué vist al advocat, son esguart febrós recorregué la saleta, enguniós del desordre que hi regnava. Saludava ab un «Deu lo quart» afegint, tímidament:

—¿Vosté demana el meu marit?

—Sí senyora, 'm convenia véurel, tota vegada que'l marit de vosté sigui... D. Enrich García Pallardó... Aquest.—Y en Franch senyalà d'un moviment de cap, sense mirarlo, el retrat del gaze-tiller.

La veu del advocat obrava son encís habitual. La dòna semblà tranquilisarse, y apartant del sofà les robes que'l cobrien, lo senyalà a n'en Franch dient ab una mena d'orgull en el somriure que s'esforsava.

—Sí senyor, el mateix... T'ingui la bondat d'assentarse... Farà'l favor de dispensar, tot està de qualsevol manera... Emperò la Casa es tan petita... y avuy, a n'el *meu senyor* li toca venir a mudarse y li tenia tot a punt ¿sab?... Fàssi'l favor, si es servit... No penso pas que tardi gayre, es en aquesta hora que sol venir... Pobre!... ¡Com qu'està tan ocupat!—

S'havía assentat en una cadira, un xich lluny d'en Franch, y anava parlant, parlant, encara un poch agitada, desitjosa y tement alhora saber el motiu d'aquella extranya visita. De tant en tant, s'estirava les mànigues sobre'ls punys rojos com les mans, encara, de la rentada; y's comprenia que amagava els peus sota la cadira pera no mostrar la penuria del calsat. Ab tot, en Franch que la observava, s'adonà que pera rébrel s'havía tirat sobre les espatlles un mocador virolat y posat demunt de la faldilla un devantalet de color de rosa guarnit d'entredosos grochs.

Y mentres desgranava excuses, l'advocat mirava aquella filla

del poble, de rostre anemiat, sense bellesa ni distinció, empalidida per les fatigues y tal volta per les privacions. ¡Era aquexa dòna, *la senyora* del elegant periodista, del *petit-maitre* cinich y tronera qui tenia son lloch en les penyes d'intelectuals de noves volades,—dissidents y destructors de *motllos rancis*,—el qui era de tots els actes oficials y de tots els àpats colectius... Ell al qui tutejaven les *cocottes* més conegudes, y era de totes les *juergas* dels calaveres richs...

Tot un món de petites y grans miseries aparegué a n'en Franch, revelàntseli en emocions inconegudes, en les que semblava volerse enegar son daler de revenja.

Ab pòques paraules tranquilisadores hagué rahó dels temors d'aquella pobra dòna. Ell no li volia cap mal al *seu senyor*, ans al contrari, podia fiarse en sa paraula. Y aleshores, ab aquella verbotat de la gent feta a vehinejar, la dòna d'en Garcia Pallardó, no tardà a contar a n'en Franch,—cada cop més interessat,—la seva historia, el per què se'n havien vingut a Barcelona, feya 12 anys, desde Reus, hont ella feya de modista y ell d'escrivent a casa la Ciutat; y l'existencia penosa, els sacrificis qu'havia de fer ella, pera lligar els dos caps del presupost... ¡Ab set criatures y pera qu'ell pogués anar com pertocava a la seva carrera y a les bones relacions que tenia!

—Sinó que hi hà tanta enveja per tot!... Prou s'haguera obert més camí ab el seu talent,—mal li estava el dirho;—mes els amichs, els companys li feyen tot el mal que podien.—

A cada deu paraules, la pobra dòna esmentava'l talent del seu marit y la seva existencia de lluytes pera arribar ab prou feyna a guanyar 40 duros cada mes.

—*¡Afigúris!* ¡Què son 40 duros en una casa hont hi hà set criatures, un pare tullit, y hont ell ha de portar sempre un parell de duros a la butxaca per un compromís!—

Demanaa a n'en Franch si ell era periodista també. Y desseguida, sense esperar resposta, esmentava altra vegada lo pesat d'aquella carrera que a n'ell el feya dormir tan sovint fóra de ca-

sa... Però ¡no hi havia més remey! Sòrt qu'ella no estava pas pera rumbejar ni la conexia ningú. Axis, mentres ell s'afanyava per un costat, ella podia estalviar per l'altre; fins que li surtis una bona colocació.

Feya com uns dos anys qu'ell havia entrat d'escrivent en el despaig d'un dels primers advocats de Barcelona, el qui no sabia pas què ferse ab ell de tan content que n'estava. Emperò d'alli també l'en havia foragitat l'enveja dels companys que'l calumniaren. Actualment no tenia cap colocació; no més feya de periodista... y es clar! com guanyava *menos*, tot eren treballs pera ella y penes, per que'l pare malalt y'ls petits no anaven pas com els pertanyia. Si no fos perque de tant en tant al Enrich li pagaven be algun treball extraordinari... ¿Còm ho farien?

Aleshores en Franch, ab amarga ironia, pensà en la secció de *Misterios al sol*. Y fins el nom d'aquell home, tan miserable y tan adorat, haguera volgut oblidar, pera no sentir entorn seu més que aquella gran resignació, aquella heroyca tasca de la esposa del cinich bohemi. La casa, el sostre, la magror y els vestits d'aquella bona feynera, l'exàm de criatures que s'empaytaven darrera dels vidres del balcó, corrent per la glorieta assolejada, y s'axafaven els nassets pera tafanejar la visita que tant se perllongava en la sala... Tot allò feya sentir intensa compassió a n'aquell home fort y honrat, qui havia entrat en aquella casa animat d'un gran desitx de revenja.

De sobte, la dòna d'en Garcia Pallardó s'axecà d'una revolada y corregué a obrir el balcó. Ab quatre crits escampà d'alli la callleta, y tornà a assentarse, pantejanta, les galtes roges.

—¡Ay, dispènsi! Però aquestes criatures me fan tornar ximple! No'ls puch dexar sols en la galeria ni un moment; tot m'ho fan malbé!... ¡Ja ho comprench, pobrissons!... Com que un hom va tant justet, no se'ls pot comprar juguines, y no tenen ab què entretenirse! Encara no veuen la galeria oberta, que no'm dexe'n ni una poncella en les gardenies. Y tant que m'han costat de pu-

jar, mare de Deu! Com qu'es una planta tan delicada! Si no fos per que l'Enrich hi té una gran ilusió en dur sempre una gardenia al traul... Quan van a pesseta en la Rambla, ja les porta ell cullides en els testos de casa... Miri, vostè mateix.—

Y acostantse al balcó seguida d'en Franch, li mostrà en el reconvet més arredossat de la galeria, una mena de petit ombracle en el que hi verdejaven les mates amorosament conreuades.

—¡Si senyor!—les quatre estan tocant,—assentí la dona del periodista veyent qu'en Franch consultava'l rellotge. Y ab un sospir resignat afegí:—Ja no deurà venir fins a última hora ò, qui sab! potser fins demà! Si vostè vol que li digui que passi per casa seva?... Si s'estima més dexarme a mí el recado...

—Gracies! No val la pena. Ara, penso que ja no'm caldrà veure al seu marit. Lo que aquí'm portava no té més rahó d'esser.—

Y com ella se'l mirava espantada d'aquelles paraules misterioses, l'advocat, commogut, afegí ab un somriure d'inefable dolcesa:

—Ja li dirà vostè lo qu'he vingut a fer jo avuy, en aquesta casa.

—¿Jo?... Emperò ¿cóm? Si no sé encara...—y tota ella tremolava.

—Rès senyora, rès. No s'alarmi... ja ho sabrà una hora ò altra. Estigui bona, y moltes gracies, per que vostè m'ha fet un be que no oblidaré may.—

* * *

Eren les set d'aquella tarda, quan sonà fortament el timbre de la porta d'en García Pallardó.

En la saleta, la feynera Anita endressava les robes, posava a punt demunt del sofà una muda blanca y planxada, y despenjava unes calses ertes en els estiradors mecànichs, en tant que'l seu cervell donava voltes al recort de la misteriosa visita.

Una insòlita remor l'empenyé cap al rebedor. Allí, a la escasa claror que del replà entrava per la porta esbatanada, tota la canalleta s'aplegava ab posat d'astorament devant de la llureya blava y roja d'un mosso d'*El Siglo*, carregat de paquets.

—¿La senyora García Pallardó?—preguntava llegint un paper que a la mà duya.

—Sí senyor,—respongué la aludida, sense saber ben be lo que li passava.

Y sense dir més paraules, el mosso dexà en terra capses y paquets; saludà breument y desaparegué escales avall.

* * *

Allò era una follia de crits, d'exclamacions y picaments de mans sota la llum de la modesta làmpara del menjador que vessava sa claror demunt la taula coberta de capses y papers.

—Mama! miri quin *tomòvil!*

—Mama! guàyti, guàyti quines nines!

—Mama! ¿que no veu quin timbal?

—Mama! mama! joh quina cuynal y quin safreig!...

—Y quíns llibres de sants més macos!

—Mama! mama! guàyti, una carta!—

La mare, tota trasbalsada, s'apoderà del sobre, y tremolant, l'obrí.

Contenia una targeta ab les breus paraules—qual inefable eloqüència restava pera ella en el misteri,—mes que no havia de tardar en comprendre y sentir aquell home devant del qui vivia esclava y rendida:

JOAN FRANCH

ADVOCAT

ALS FILLETS D'«EL BRUJO»